пороскопии. 3.1.3.6. Метод эджескопии. 3.1.3.7. Метод габитоскопии. 3.1.3.8. Метод субъективного портрета. 3.1.3.9. Метод опознания. 3.1.3.10. Метод фотовидеопортретной реконструкции лица человека по черепу. 3.1.3.11. Метод следственного (судебного, экспертного) эксперимента. 3.1.3.12. Методы обследования (осмотра, личного исследования) места деяния и иных объективных источников антикриминальных сведений. 3.1.3.13. Методы обыска различных объектов. 3.1.3.14. Метод «психологической ловушки». 3.1.3.15. Метод «химической ловушки». 3.1.3.16. Одорологический метод. 3.1.3.17. Антропологические методы. 3.1.3.18. Антропометрические методы и др.

3.2. Заимствованные криминалистические методы: 3.2.1. Физические методы. 3.2.2. Химические методы. 3.2.3. Физико-химические методы. 3.2.4. Биологические методы. 3.2.5. Социологические методы. 3.2.6. Психологические методы. 3.2.7. Кибернетические методы.

Список библиографических ссылок: 1. Кириченко А. А. Основы судебной микрообъектологии: монография. Харьков: Основы, 1998. 1220 с. **2.** Кириченко А. А. Гипердоклад о более двухстах пятидесяти лучших доктринах и концепциях юриспруденции научной школы профессора Аланкира: монография / кол. авт.; под науч. рук. А. А. Кириченко. 2-е изд. Николаев: Николаев. нац. ун-т им. В. А. Сухомлинского, 2015. 1008 с. **3.** Колдин В. Я. Идентификация и ее роль в установлении истины по уголовным делам: автореф. дис. … д-ра юрид. наук. М., 1969. 31 с. **4.** Курс лекцій з криміналістики: навч. посіб. / О. А. Кириченко, Т. О. Коросташова, Ю. О. Ланцедова, О. С. Тунтула, В. С. Шаповалова; за наук. ред. О. А. Кириченка. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2014. 348 с. **5.** Салтевский М. В. Теоретические основы установления групповой принадлежности в судебной экспертизе (методологические, правовые проблемы): дис. … д-ра юрид. наук. Харьков, 1969. 482 с. **6.** Сегай М. Я. Методология судебной идентификации: автореф. дис. … д-ра юрид. наук. Киев, 1970. 30 с. **7.** Ткач Ю. Д. Сутність і класифікація базисних власно криміналістичних методів дослідження. *Південноукраїнський правничий часопис.* 2009. № 2. С. 203–206. **8.** Ткач Ю. Д., Петриченко Ю. Д. Новая доктрина методологии криминалистики и ордистики // Перші Миколаївські юридичні дискусії: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Миколаїв, 18 трав. 2016 р.). Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2016. С. 202–205.

Получено 05.10.2017

УДК 343.982.327

Зоряна Миколаївна ТОПОРЕЦЬКА,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри правосуддя Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

В сучасних умовах розвитку інформаційних технологій велика кількість інформації, яка необхідна для багаторазового використання у майбутньому, внесена в електронні бази даних та згрупована за певними критеріями. Багато інформації є відкритою для загального доступу, окремі дані можуть бути отримані за зверненням правоохоронних органів. Проте всі ці дані можуть і повинні бути використані під час розслідування злочинів, якщо така інформація має значення для розслідування.

Сьогодні розкриття злочинів практично неможливе без використання інформації, яка міститься в певних інформаційних системах: як криміналістичних, так і тих, що створювалися різними державними органами, установами, організаціями, підприємствами зовсім не з метою розкриття злочинів, а для інших цілей. Традиційно пропонується така класифікація інформаційно-довідкових систем (ІС), які використовуються для розслідування злочинів: ІС органів внутрішніх справ; ІС інших міністерств та відомств України; міждержавні ІС.

ІС ОВС. Сьогодні в системі ОВС ведуться не лише криміналістичні, але й інші обліки, проте все ж основна увага приділена збору та обробці масиву інформації, необхідної для розслідування злочинів.

Основною інформаційною системою, яку використовують слідчі ОВС є Єдиний реєстр досудових розслідувань, його держателем є Генеральна прокуратура України, тому його віднесено нами до другої групи ІС.

Найбільш інформативним криміналістичним обліком, який на сьогодні ведеться ОВС, є *Інтегрована інформаційно-пошукова система «АРМОР»* створена в 2003 році за наказом МВС від 18.07.2003 № 786 та сьогодні функціонує в порядку, визначеному Наказом МВС від 12.10.2009 № 436. З 2013 року копію цієї бази створено як пошуковий ресурс в мережі Інтернет, розміщений для відкритого доступу громадян портал. Він знаходиться за посиланням https://wanted.mvs.gov.ua/ та періодично оновлюється з бази МВС.

Інформаційно-пошукова система *«Скорпіон»* створена в 1993 році і функціонує згідно з наказом МВС України від 24.09.2012 року № 825. База використовується управліннями по боротьбі з організованою злочинністю МВС України.

В окремих регіонах країни створюються регіональні інформаційні підсистеми, наприклад «СОВА+» (Луганська область), «АРМОР», «Спіраль», «АРГУС», «Кристал», «Немезіда» (Львівська область), які функціонують на базі обласних ОВС.

Дороги та автомобілі є окремим об'єктом інформаційних систем. В Україні функціонує *національна автоматизована інформаційно система* транспортні засоби. НАІС складається з багатьох автоматизованих підсистем.

Державна інформаційна система реєстраційного обліку фізичних осіб та їх документування створена в 2006 році Постановою КМУ від 15 березня 2006 р. № 327. Хоча ця ІС перебуває в розпорядженні Державної міграційної служби України, проте вказана служба є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, тому питання її функціонування розкрито в цьому пункті.

ІС інших міністерств та відомств. Важливою для цілей розслідування злочинів та найновішою системою є запроваджений з прийняттям нового КПК України у 2012 році Єдиний реєстр досудових розслідувань. Реєстр створено одночасно з набранням чинності КПК України, оскільки ним передбачено обов'язковість внесення до реєстру усіх повідомлень про вчинення кримінальних правопорушень. КПК України забороняє проведення досудового розслідування без внесення даних до вказаного реєстру. Реєстр функціонує за посиланням: https://erdr.gp.gov.ua, доступ дозволено лише окремим користувачам, які мають спеціальний доступ. Доступ для громадян закрито. До Реєстру вносять такі відомості, передбачені КПК України.

Інтегрована інформаційно-телекомунікаційна міжвідомча система щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон *«Аркан»* створена в 2003 році, запущена в роботу у 2008 році на підставі спільного наказу від 03.04.2008 № 284/287/214/150/64/175/266/75. Адміністратором системи Адміністрація Державної прикордонної служби України. Доступ до системи сьогодні мають Адміністрація Державної прикордонної служби України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Міністерство внутрішніх справ України, Державна митна служба України, Державна податкова адміністрація України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство праці та соціальної політики України. У 2017 році доступ до системи отримали також Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) та Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (скорочено – Агентство з розшуку та менеджменту активів або АРМА).

В розпорядженні Державної прикордонної служби України функціонує інтегрована інформаційно-телекомунікаційної системи *«Гарт».* Комплекс ГАРТ розроблений в 1994 році, повноцінно почав роботу в 2008 році згідно з наказом від 30.09.2008 № 810 «Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему прикордонного контролю «Гарт-1» Державної прикордонної служби України», згідно з яким всі пункти пропуску на державному кордоні обладнані комплексами автоматизації прикордонного контролю Гарт-1, які збирають та передають до центральної системи всю інформацію.

Крім того, в розпорядженні практично кожного міністерства, відомства, служби діють певні інформаційні системи, інформація з яких може бути використана для розслідування злочинів. Зараз в Україні налічується більше 150 різних інформаційних баз даних з відкритим доступом.

Наприклад, *в розпорядженні Міністерства юстиції України* функціонують близько 20 різних реєстрів. Інформація з усіх реєстрів сьогодні доступна в мережі інтернет на порталі ДП «Національні інформаційні системи України за посиланням: http://nais.gov.ua/. В *розпорядженні Державної фіскальної служби* функціонують також різноманітні реєстри. В мережі Інтернет створено електронний кабінет платника податків, де можна отримати інформацію з різних реєстрів ДФС за посиланням: https://cabinet.sfs.gov.ua/cabinet/faces/public/reestr.jspx. *В розпорядженні Державної судової адміністрації України* функціонує Єдиний державний реєстр судових рішень тощо.

Новинкою 2017 року є запуск в м. Києві програми *«Безпечне місто»* – комплексної системи безпеки в столиці. В києві вже встановлено 3700 камер відеоспостереження, ще 4000 планується встановити. Система передбачає автоматичний контроль дорожнього руху, передає інформацію про порушення правил дорожнього руху, може зчитувати номерні знаки автомобілів, а також розпізнавати обличчя та ідентифікувати особу тощо. Окремі фрагменти системи «Безпечне місто» вже розгорнуті в головних управліннях Національної поліції і Служби безпеки України. Наприклад, станом на жовтень 2017 року система допомогла затримати 10 злочинців (в тому числі тих, які давно перебували в розшуку), розкрити 4 вбивства та сприяє встановленню обставин ДТП. Схожі системи також починають працювати в багатьох обласних центрах країни.

Міждержавні ІС. Сьогодні в Україні для розслідування злочинів використовуються ІС Інтерполу; Міждержавний інформаційний банк даних (МІБ) держав СНД.

ІС Інтерполу. В Україні зараз функціонує Укрбюро Інтерполу. Департамент Інтерполу та Європолу є самостійним структурним підрозділом апарату Національної поліції України на правах департаменту. В Генеральному секретаріаті Інтерполу функціонують такі банки даних: банк даних «Особи»; банк даних викрадених/втрачених документів; банк даних викрадених транспортних засобів; банк даних викрадених творів мистецтва; Банк даних ДНК-профілів; банк даних слідів пальців рук; банк даних порнографічних зображень, створених із залученням неповнолітніх. Внесення та отримання інформації з інформаційної системи Інтерполу здійснюється двома способами: шляхом надсилання запиту до Генерального секретаріату Інтерполу (банки даних ДНК, порнографічних зображень, відбитків пальців) та безпосередньо, в режимі on-line – через телекомунікаційну систему Інтерполу І-24/7 (банки даних щодо осіб, транспортних засобів, документів, творів мистецтва).

У 2016 році вступив в силу наказ від 14.06.2016 № 505, згідно з яким перевірка по базах Інтерполу здійснюється з використанням вітчизняних інформаційних систем «Гарт-1» та «Гарт-1/Інтерпол».

Міждержавний інформаційний банк (МІБ) держав СНД. Міждержавний інформаційний банк діє на підставі Угоди «Про взаємовідносини міністерств внутрішніх справ у сфері обміну інформацією» підписаної 03.08.1992 міністерствами внутрішніх справ Республік Вірменії, Білорусії, Грузії, Казахстану, Киргизстану, Молдови, Російської Федерації, Таджикистану, Туркменістану, Узбекистану й України. Азербайджан також приєднався до Угоди.

Банк даних містить три групи інформації: обліковані особи (особи, які переховуються від слідства чи суду, від відбування покарання, особи, які пропали безвісті; невпізнані трупи; тощо); предмети злочинного посягання, втрачені, вилучені і безхазяйні речі; нерозкриті злочини (вбивства, тяжкі тілесні ушкодження, які потягли смерть потерпілого; статеві злочини, вчинені з особливою жорстокістю тощо).

Таким чином, в ІС сьогодні зберігається величезна кількість інформації, тому їх використання в розслідуванні злочинів стає необхідною та обов'язковою умовою ефективного розкриття і розслідування злочинів.

Одержано 05.10.2017